

MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZİ ŞAĞİRDLƏRƏ ÖYRƏDƏK

Aygün ZEYNALOVA,

Goranboy rayon Dəliməmmədli kənd tam orta məktəbin müəllimi

Müstəqil Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini qorumaq və onu bütün dünyada tanıtmmaq üçün Heydər Əliyev Fondu çox böyük işlər görür. Milli-mənəvi dəyərlərimizi qorumaq, onları düzgün dəyərləndirmək sahəsində məktəblərin də üzərinə böyük vəzifələr düşür. Ədəbiyyat tədrisində bunun üçün böyük imkanlar vardır və bu imkanlardan səmərəli istifadə edilməlidir.

Azərbaycan klassik ədəbiyyatı mənəvi mədəniyyət tariximizin qızıl fondunu təşkil edir, şagirdləri mənən kamilləşdirir. Mənəviyyat insanların tarixən təşəkkül tapmış davranış normalarının məcmusudur. O da həqiqətdir ki, nəsillər bir-birini əvəz etdikcə mənəviyyat da yeni məzmun və forma kəsb edir. Müstəqillik, suverenlik yolunda inamla irəliləyən respublikamızın uğurlu inkişafı ilə gənc nəslin mənəvi tərbiyəsi, mənəvi irsimizin qorunması qırılmaz tellərlə bağlıdır. Ona görə də bu gün təlim-tərbiyə işində mənəvi keyfiyyətlərin tərbiyəsinə diqqət yetirmək, məktəblilər kamil mənəviyyətə malik, çevik, işgüzar şəxsiyyətlər kimi yetişdirilməlidir. Bunun üçün ilk növbədə gənc nəsildə soy-kökünə hörmət hissi tərbiyə olunmalıdır. Bu məqsədlə Nizami, Nəsimi, Füzuli, Vaqif, Sabir, S.Vurğun, S.Rüstəm, R.Rza və başqa klassiklərin irsinə məhəbbət və sevgi ilə yanaşmaq hər bir müəllimin və şagirdin əsas vərdişi olmalıdır.

Hər bir müəllim bilməlidir ki, müstəqil respublikamızın taleyi, gələcəyi, tərəqqisi, bu gün parta arxasında oturan şagirdlərin tərbiyəsindən, onların mənəvi keyfiyyətlərindən çox asılıdır.

Vətənimizin gözəl bir guşəsi olan Gəncədə dünyaya göz açan, elmlərin çoxundan xəbərdar olan, öz nəsihətləri ilə adamları xeyirxahlığa, yüksək mənəviyyətə yiyələnməyə çağıran Nizami Gəncəvinin tədrisində uşaqları maraqlandıran çoxlu suallar meydana çıxır və onların hər birinin üzərində dayanmaqla uşaqların mənəvi saflığa doğru irəliləməsinə rəvac verilmiş olur. Nizami poeziyasına bələd olduqca şagirdlər mənəviyyətə də kamilləşirlər. Nizaminin dünya klassiklərinin ən yüksək zirvəsində qərar tutması ilə bağlı məlumatlar şagirdlərdə onun öz xalqı ilə bağlı milli qürur hissələrini daha da möhkəmləndirir. Uşaqlar Nizaminin nəvələri, həmvətənləri olmaları ilə fəxr edirlər. Goranboylular fəxr edirlər ki, Nizaminin məzarı onların cəmi bir neçə km-lik məsafəsindədir.

Dünya ədəbiyyatının korifeylərindən biri olan, türkdilli poeziyanın tacı sayılan, ölməz inciləri ilə ürəkləri fəth edən Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində anasının Leyliyə nəsihəti gənc qızlarda saf, mənəvi duyğular yaradır, onlarda xalqımıza məxsus hisslər aşılayır. Müəllim bunun üstündən sadəcə təhlil edib keçməməlidir. Onun hər beytindəki

mənəni şagirdlərə çatdırmalı və onlarda Füzuli fenomeninə yüksək məhəbbət oyatmalıdır. Füzuli irsi müəllimlərə tədris prosesində mənəvi tərbiyə üzrə iş aparmağa geniş meydan verir. Təhsil alanlar tam əminliklə bilməlidirlər ki, Füzuli yaradıcılığı, Füzuli irsi son dərəcə nadir, qeyri-adi bir hadisədir. Şagirdlərə izah edilməlidir ki, Füzuli üçün elm də, din də, gözəllik də ilahi sevgi və məhəbbətin tərənnümü üçün bir vasitədir. Zamanın sınağından çıxmış mənəvi sərvətlər isə qorunmalı və bütün dünyaya tanıtılmalıdır. Burada müəllim Nizami məqbərəsi və Füzuli məqbərəsi haqqında məlumat verməli və Füzulinin məzarının acı taleyi ilə onları tanış etməlidir (Füzulinin Kərbəladakı məzarı sökülmüş, yeri dəyişdirilmişdir).

Şagirdlərin mənəvi tərbiyəsinə təsir göstərən başlıca amillərdən biri də ətrafındakıların milli-mənəvi dəyərlərə münasibətidir. Çünki şagirdin mənəvi tərbiyəsi onun mənəviyyatca kamilləşməsinə təşkil edir. Burada müəllimin şəxsi nümunəsi, xalqının mənəvi sərvətlərinə onun münasibəti də az rol oynamır. Şagird inanmalıdır ki, onun müəllimi həqiqətən xalqın mənəvi dəyərlərinin qorunmasına laqeyd deyildir. Burada müəllimin pedaqoji ustalığı, özünün dediyinə inamı da əhəmiyyətlidir. Son vaxtlar müxtəlif qəzetlərdə Azərbaycanın böyük satiriki Sabirə iradları tutulur. "Qorxuram" şeiri misal gətirilir. Bunu qəzetlərdən, ara söhbətlərdən valideynlər də, uşaqlar da eşidirlər. Onda əsas öhdəlik müəllimin üzərində qalır. Burada müəllimin kəsərli sözünə ehtiyac yaranır. O öz sözünü deməlidir. Azərbaycan xalqının başını ucaldan C.Cabbarlı, S.Vurğun, S.Rüstəm,

R.Rza haqqında da belə əsası olmayan sözlər danışılır. Belə məsələlərə münasibətdə valideynlərin də qəti sözü əhəmiyyətli rol oynayır. Mən ziyalı ailədə böyümüşəm. Atam Zeynalov Əhməd Xanlar Pedaqoji Məktəbini, Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir. Uzun müddət Salyan rayonunda müəllim, məktəb direktoru işləmişdir. Qırmızı Əmək Bayrağı, Şərəf nişanı ordeni almışdır. Azərbaycanın qabaqcıl maarif xadimidir. Klassikləri bizə o sevdirmişdir. Mənim də filoloq olmağıma o həvəs oyatmışdır. Atam böyük müəllimləri olan Mir Cəlal, M.Hüseynzadə, C.Xəndan, F.Hüseynov və başqalarından klassiklərə dair çoxlu məlumatlar eşitmişdi. Atamın dediklərinə dair bir haşiyə: 37-ci ilin repressiyası günlərində H.Cavid həbs olunanda iyunun 4-də səhər tezdən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının partiya təşkilatı katibi Əli Vəliyev Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri S.Vurğunun kabinetinə gəlir və Cavidin həbs olunduğunu ona xəbər verir. S.Vurğun iki əlli başını tutub susur. Sonra Əli Vəliyevə baxaraq, "Əli Qara oğlu, əgər Cavid dünən ölsəydi ona heykəl qoyulardı, bu gün isə ədəbiyyatımızda boşluq yarandı – Cavid boşluğu". Bəli bu boşluq ən azı 20 il davam etdi.

O illərdə böyük sənətkarların hamısının vəziyyəti dözülməz idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində vəzifə tutan C.Cabbarlı 20-ci illərdə iki dəfə həbs olunmuşdu. Belə bir vəziyyətə düşən dramaturq "Almaz"ı, "Yaşar"ı yazmasaydı sağ qala bilərdimi? C.Cabbarlı bu əsərlərə qədər öz sözünü demiş, xalqına layiqli xidmət göstərmişdir. O, mədəniyyət aləminin fədakarlarından idi.

Dünyada elə şairlər, yazıçılar olub ki, onlar bir əsər yazmaqla məşhurlaşmışlar. S.Rüstəm başqa heç nə yazmasaydı belə yalnız "Təbrizim" şeiri ilə əbədlilik qazana bilərdi. S.Vurğunun "Azərbaycan" şeiri Azərbaycanı tərənnüm edən, onu şöhrətləndirən gözəl poeziya nümunəsidir. Onun "26-lar" poemasında M.Ə.Rəsulzadəni tənqid etməsinə indi irad tutanlar bilmirlər ki, M.Ə.Rəsulzadə 1950-ci ildə bu şeirlə tanış olanda demişdir ki, əhsən, xalqım məni unutmamışdır. S.Vurğun başqa cür deyə bilməzdi. Poemada Rəsulzadə köməyə Türkiyəni çağırırdı. İndiki vaxtda bu çox böyük uzaqgörənlik kimi anlaşılır. Deməli, həqiqət öz yerini tapır. Şairlərimizin qədrini bilməliyik. Onlar bizim üçün tükənməz sərvət qoyub gediblər. Şagirdlərimizə də dövrün ictimai-siyasi vəziyyəti ilə bağlı halları izah etməliyik. S.Vurğunun "Vaqif" pyesində bəzi tarixi həqiqətlər təhrif olunub. Lakin bu bədii əsərdir, şair vəziyyəti xalqına yalnız bu yolla çatdırı bilmişdir. O yeri gəldikcə buna işarə də etmişdir.

Mənəvi sərvətlərimiz ləkə götürməz, hamıya bəllidir ki, ermənilərin yerlə-yeksan etdiyi abidələr də bizim sərvətimizdir. Xalqımız onları da yaddaşında yaşadır. Zaman gələcək, onlar olduğu kimi bərpa olunacaqdır. Bugünkü Cocuq Mərcanlı əvvəlki Cocuq Mərcanlıdan daha gözəldi.

Müəllimlər bilməlidir ki, şagirdlər vaxtilə Con Lokkun dediyi kimi, "ağ lövhə" deyildir. Onlar mühakimə sahibi kimi püxtələşirlər. Ona görə də onlara mənəvi sərvətlərimizi dəyərləndirməyi öyrətməliyik, gözəl ədəbi nümunələrimizi sevməyi, mütaliə etməyi vərdiş etdirməliyik.

Sərhəd rayonu olan Goranboyun son 25 ili qəhrəmanlıqlarla doludur. Şagirdlər bununla fəxr etməlidir. Azərbaycanın hər bir guşəsi şagirdlər üçün əzizdir. Bütün bunların uğurlu həllinin başlıca vəzifəsi müəllimin üzərinə düşür. Mənəvi tərbiyə, mənəvi sərvətləri qorumaq hər bir dərslin əsas qayəsi olmalıdır.

Yalnız daha çox səy etməklə mənəvi tərbiyənin keyfiyyətini yüksəltmək olar. Deməli, əsas məsələ bu amillərə yanaşmağı bacarmaqdan, nəzəri və praktiki işlərin vəhdətinə nail olmaqdan ibarətdir. Bizdə bunun üçün hər cür şərait vardır.

Təcrübə göstərir ki, şagirdləri milli-mənəvi dəyərlərimiz daha çox maraqlandırır. Onlar xalqımızın qəhrəmanlıq səhifələri, böyük şəxsiyyətlərin həyatı, bədii əsər qəhrəmanlarının sonrakı taleyi ilə çox maraqlanırlar. Onlar Vətənimizə layiq olmaq üçün milli-mənəvi dəyərlərimizə dair zəngin məlumatlara yiyələnmişdirlər.